

**SKARPEID
SLEKTSHISTORIE**

**VÅRE FORFEDRES HISTORIE
GJENNOM TIDENE**

DEL 170-1

**I VÅRE FORFEDRES
FOTSPOR:**

**BLANT HØVDINGER OG
SMÅKONGER I SOGN
OG FJORDANE**

**HØVDINGENE PÅ VESTLANDET BYGDE
PÅ 8-900-TALLET SINE LOKALE
MAKTSENTRA VED HJELP AV
SKIFTENDE ALLIANSEPERTNERE**

KILDER

Helland, Alv H.: Fortellinger av Norges Historie, I. Sagatid og Stortid, J.W. Cappelens Forlag, Oslo, 1942.

Keyser, R.: Norges Historie, Andet Bind, Mallings Bogtrykkeri, Kristiania, 1870.

Paasche, Fredrik: Landet med de mørke skibene, H. Aschehoug & Co, Oslo, 1938.

Sturlasson Snorre: Snorres Kongesagaer, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 1943.

Av gamle konger i Sogn nevner sagaen Vegard, sønn av Gard Agde, hans sønn Vedorm og dennes sønn Vemund den gamle, kalt Sygna-trausti. Fra slutten av det 8. og begynnelsen av 9. århundre omtales flere mektige menn fra Sogn. En mann ved navn Geir eller Vegeir i Sogn var en stor bloter, og han hadde 6 sønner, hvor den eldste het Vebjørn Sygnakappe, de to andre Vedorm og Vemund, og disse slo seg ned på Island i den tidligste landnamstiden.

Blant herser i Sogne nevnes mot slutten av det 8. århundre en Vedrar-Grim, som skal ha vært sønn av Hjaldr Varnarsson og sønnesønn av kong Vikar, og vis mor var Hersar, datterdatter av Sogns-herser Eylaug. Vedrar-Grims sønn var hersen Bjørn buna, som mange stolte slekter på Island nedstammet fra. Bjørn buna og hans ætt har trolig hatt tilhold i Ytre Sogn, hvor hans sønnesønn hersen Bjørn ser ut til å ha vært den eneste av ætten som ble igjen i Norge, etter at de øvrige av ættens medlemmer fór til Suderøyene eller Island. Bjørn kaltes for Høyangs-Bjørn etter Høyangfjorden i Sogn, og har nok hatt tilhold i nærheten av fjorden. Av Bjørn bunas sønner er Ketil Flatnevi mest kjent.

Også av høvdingætt nevnes i Fjordane en Audbjørn, som visstnok i tredje ledd skal stamme fra Gard Agde, Nors sønn, som visstnok skal ha vært en av forfedrene til den Aud-bjørn, som var konge i Firdafylke, og som nevnes på Harald Hårfagres tid. Som Audbjørns farbror nevnes Frey-stein gamle på Gular i Indre Holme-dal innenfor Dalsfjorden i Sunnfjord, et sted som allerede i den eldste oldtiden var høvdingsete. Der skal det visstnok ha stått et ansett tempel, hvor utvandrede mektige menn dro tilbake til hver tredje sommer for å holdt sine ofringer. Som en av disse nevnes i det 9. århundre hersen Torbjørn den gaulverske, hvis sønn Flose senere fór til Island. Floses datter Oddny var gift med Orm Frodesson, en sønnesønn av hersen Vemund den gamle, hvis far var Viking Skaaneyjarskelmer. Vemunds søster var gift med Bjørn buna. Den førnevnte Audbjørns sønn skal ha vært Arinbjørn jarl, som trolig er samme person som nevnes i Landnåmabok under navnet Arinbjørn herse den eldre, hvis datter Arnthrud ble gift med hersen Thorer Roaldsson på 800-tallet. Hans far Roald hadde vært kong Audbjørns jarl. Arinbjørn var svigersønn av den berømte skalden Brage Boddasson, hvis svigerfar var skalden Erp Lutande, og de begge synes å ha hatt tilhold i Sogn. På samme tiden som Brage skald og Arinbjørn nevnes også jarlen Hunolv på Gular, hvis sønn Atle jarl den smale, var en betydningsfull mann på Halvdan Svartes og Harald Hårfagres tid.

I midten av 800-tallet var Harald Gullskjegg konge i Sogn. Han var gift med Salvar, datter av Hundolv jarl på Gular. Harald Gullskjegg hadde to døtre, hvor den ene, som hos Snorre kalles Ragnhild, i Landnåma Thora, ble gift med Halvdan Svarte. Halvdan og Ragnhild fikk sønnen Harald, som ble oppfostret i Sogn hos morfaren kong Harald Gullskjegg. Fordi kong Harald Gullskjegg på sine gamle dager fremdeles var sønneløs, hadde han hans dattersønnen Harald sitt rike og tok ham til konge. Noe senere døde kong Harald - samme vinteren hans datter Ragnhild, og våren etter den unge Sogns-kongen Harald, 10 år gammel. Da Halvdan Svarte hørte om hans død reiste han med mange menn til Sogn, hvor han ble godt mottatt, og fikk riket og arv etter sin avdøde sønn uten motstand.

Atle jarl den smale fra Gular, morbror av Halvdan Svartes hustru Ragnhild, satte Halvdan Svarte til jarl over Sygnafylke. Og straks etter reiste han til Opplandene, hvor han skulle dømme etter landsloven og kreve inn skatter i kongens navn. Sogn ble vel trolig forlenet til Atle jarl fordi det lå så fjernet fra kong Halvdan Svartes øvrige rike, og kongen var der vel neppe uten når han mottok den årlige skatten. Halvdan Svartes sønn, Harald Hårfagre, var allerede ved faren død i 860 konge over Sogn, men ansvaret for styret hadde fremdeles Atle jarl.

På Harald Hårfagres var Audbjørn konge i Nordfjord og Sunnfjord. Og til ham kom Solve Kolve, som var sønn av kong Huntjov på Møre eller Nordmøre. Solve overtalte Audbjørn til å gå til kamp mot

Harald Hårfagre. Audbjørn fikk da samlet en stor styrke og gikk til kamp mot Harald Hårfagre sammen med Solve Klove og kongen på Sunnmøre - Arnvid. Mannsterke møtte de Harald Hårfagre innenfor Solskjel, en øy innenfor Smøla og Edøy (ca. 865). Etter en hard kamp falt både kong Arvid og kong Audbjørn, men Solve klarte å flykte. Harald Hårfagre underla seg nå Sunnmøre. I Firdafylke var det nå Audbjørns bror, Vemund Kamban som hadde makten.

Kong Harald Hårfagre satte Ragnvald til jarl over både Møre og Romsdal. Noe senere på vinteren klarte Ragnvald jarl å drepe Vemund, som var på gjestebud på Naustdal - trolig i Eid. I Snorre heter det at Ragnvald jarl den vinteren fór den indre vei over eidet, trolig innenfor Stad i Selje, på vei til Fjordane. Ragnvald jarl kom frem om natten, omringet huset, tente på, så kongen og 90 mann brente inne (ca. 866). Ikke lenge etter kom Berdla-Kåre, dvs. Kåre Vemundsson, fra Berdla, på sydsiden av Bremangerlandet i Daviken, med et utrustet langskip til Ragnvald jarl, og sammen fór de til Møre. Der tok Ragnvald jarl skipene som Vemund hadde eid og alt løsøre. Berdla-Kåre fór nord til kong Harald Hårfagre - gikk i dennes tjeneste og ble en stor berserk.

På våren år 866 dro kong Harald Hårfagre syd langs landet og la under seg Firdafylke, som han gav Håkon Grjotgardsson på Yrjar (Ørlandet) styringen over.

Blant de mektigste menn i Firdafylke på denne tiden var nevnte Berdla-Kåre og hans svigersønn Ulv Bjarvesson - kalt Kveldulv. Kveldulv stammet på morssiden fra Hrafnista-ætten i Namdalen. Han var en stor og sterk mann og hadde i sin ungdom lenge vært i viking sammen med Berdla-Kåre, som også var kjent for sin tapperhet og styrke. Da karene slo seg mer til ro giftet Kveldulv seg med Berdla-Kåres datter Salbjørg. Berdla-Kåre var en rik mann og var herse som sine forfedre. Han har opptatt av gårdsdrift, og pleide selv å gå rundt å se til sine arbeidsfolk, hvor han alltid gav gode kloke råd. Men om kvelden ble han sut og gretten, derav navnet Kveldulv. Han hadde de to sønnene Thorolv og Grom. Thorolv var vakker, vennlig, gavmild og godt likt, men Grim derimot, som ble kalt Skallagrim på grunn av at han var skallete, var i rake motsetning til broren. Men han var en sterk mann og nevenyttig i all slags tre og jernarbeid. Skallagrim syslet mest på gården, og lå om vinteren på sildefiske med huskalene. Kveldulv hadde alt fra tyveårsalderen vært ute i viking om sommeren, men var hjemme om vintrene. Men på disse vikingtoktene hadde Thorolv med seg sine morbrødre, Berdla-Kåres sønner, Eyvind Lambe og Olve Hnuva. Da kong Audun i Firdafylke gjorde seg klar til kamp mot kong Harald Hårfagre - sammen med Arnvid og Solve - sendte han også bud til Kveldulv at han trengte ham og hans menns hjelp. Men Kveldulv svarte at han var pliktig til å gi ham støtte når det gjaldt forsvar av Firdafylke, men derimot var det ikke hans sak å dra til Møre å forsvare mørekongens land - og Kveldulv ble hjemme.

Berdla-Kåres sønn Olve var kommet i uvennskap med den mektige Atle jarl i Fjalir. Atle hadde tre sønner Håstein, Holmstein og Herstein, som alle var store vikinger med stor mot. Han hadde også datteren Solveig, som Olve ble forelsket i på et vinterblot. Men da jarlen ikke anså han som fin nok nektet ham å gi Olve datterens hånd. Og Olve, som var en stor skald, laget i sin sorg en mengde kjærlighetskvad og sluttet å reise i viking. Som en havn prøvde nå Atles sønner å få tatt livet av Olve, og overfalt ham i hans hjem høsten 865. Hæren var så stor at Olve ikke kunne sette seg til motverge, men han klarte å flykte til Møre, hvor kong Harald Hårfagre ennå oppholdt seg. Olve fulgte kong Harald til Trondheim - ble godt ansett av kongen og ble en hans beste skalder.

Sommeren 866 lå kong Harald Hårfagre med sin hær i Firdafylke. Han sendte bud på Kveldulv med anmodning om at han skulle bli kongens mann, men Kveldulv vegret seg, under påskudd at han var for gammel. Han ville sitte hjemme og slutte med å tjene konger. Sendemennene henvendte seg så til hans sønn Skallagrim og tilbød han på kongens vegne å bli lendermann. Men Skallagrim sa at han ikke ville ta imot en slik tittel hvor at hans far ikke lenger var overmann - så lenge han var i live. Kong Harald syntes Kveldulv og Skallagrim var så modige, at det var ikke godt å forstå hva de tenkte på. Olve Hnuva ba kongen om ikke å være vred, og så at han selv skulle reise å overtale Kveldulv, men Kveldulv ville heller ikke høre på ham og de fine løftene. Når Olve kom tilbake til kong Harald, slo denne seg inntil videre til ro med svaret, men noe senere overdro kongen styringen av Firdafylke til Roald jarl, som også hadde vært Audbjørn jarl.

Om høsten kom Thorolv og Øyvind Lambe tilbake fra vikingtokt, og Øyvind sa han hadde lyst til å gå i kong Haralds tjeneste. Kveldulv motsa seg ikke dette, men advarte ham i å tro at det var noen lykke. Torolv reiste straks avsted sammen med Øyvind Lambe i sitt velutrustede mindre vikingskip, som de hadde brukt i viking. De gikk til kongen - ledsaget av Berdla-Kåre og Olve Hnuva. Kongen tok ved imot dem og gjorde Thorolv til sin hirdmann. Berdla-Kåre og Øyvind reiste så tilbake til sine gårder. Torolv utmerket seg i slaget ved Hafrsfjord, hvor han og hans venn Bård Brynjulvsson fra Hålogaland ble såret. Bård ble dødelig såret, og med kongens velsignelse gav ham Thorolv alle sine eiendeler og at han skulle ekte hans hustru når han var død. Kong Harald overførte til Thorolv alle forleningene som Bård hadde hatt, inkludert finneskatten. Thorolv ble nå en mektig og rik mann. Men fordi han levde et ualminnelig rikmannsliv var det flere som fikk mistanke at han lurte unna skatten som kongen skulle ha, og at han ønsket livet av kongen. Det endte med at Thorolv mistet sine forlegninger, da han ble forfulgt at sladder og beskyldninger. Da et av Thorolv skip var på vei hjem fra en englandsferd gav kong Harald ordre til brødrene Sigtrygg Snarfare og Halvard Hardfare om å seile mot dem og drepe.

Sigtrygg og Halvard seilte avsted for å møte skipet, som ble ført av Thorgils Gjallande, i Furusund i Kinn, ikke langt fra Florø. Thorolvs skip lå ved bryggen og de var ikke forberedt på angrep. Mennene ombord ble tatt til fange og brakt våpenløse i land. Halvard og Sigtrygg seilte nå avsted med både skip og last. Mannskapet ombord på Thorolvs skip tok seg frem til gamle Kveldulvs gård, Thorolvs far, som ikke lå så langt unna og fortalte hva som var hendt. Kveldulv sa at det gikk som han hadde fryktet, at det ikke ville komme noe godt ut av Thorolvs forbindelse med kongen. Kveldulv gav dem en båt med tilbehør, og på den kom de seg hjem til Thorolv. Thorolv levde like gjestfritt og praktfullt som tidligere, og hevnet seg senere ved å kapre et av kongens skip og brenne Sigtrygg og Halvards hård på Hisingen (876). Men våren etter overfalt kongen Thorolv på hans gård Sandnes i Hålogaland og felte ham etter et tappert forvar (877). Kveldulv ble så bedrøvet over Thorolv og alle hans gjøren at han gikk til sengs.

Kong Harald var villig til å betalt bøter Kveldulv og Skallagrim for Thorolvs drap, men da de nektet å gå i kongens tjeneste ble de hans fiender. Kveldulv og Skallagrim besluttet nå å dra til det nyoppdagede Island, hvor flere av deres slektninger og venner var bosatt. Skallagrim tok land ved Borgarfjorden og tilegnet seg hele kysten fra Havnefjord til Borgarraun på nordsiden av Faksefjorden. I Borgarfjorden bygde Skallagrim gården Berg, som fjorden Borgarfjord har fått navn etter. Det var mange som fulgte med Skallagrim på hans ferd over havet og deltok i bebyggelsen av Island. De første som slå seg ned på Island var trolig fjordinger, og tallrike landnåmsmenn på Island var fra Fjordane og Sogn.

Island ble oppdaget i årene før slaget i Hafrsfjord, og fikk sin første bebyggelse av folk fra Fjordane, der ble drevet i landflyktighet av Atle jarl. Fra Firdafylke kom Islands første og mest kjente kolonister, nemlig Ingulv og Skallagrim, med de fleste av deres tilhengere. Fra Firdafylke var også Flose den gaulverske, Loft Ormsson og Håstein, Atle jarls sønn, som tok land østenfor Ingulv. Man kan derfor si at størstedelen av Sydlandet, fra Faxefjordens nordside til henimot Markarfljót, nesten var en eneste koloni av folk fra Firdafylke. En av de mange utvandrede var også Roskell Thorsteinsson, hvis mor var Lofthøna, en datterdatter av den berømte Brake Skald og en datter av hersen Arinbjørn i Firdafylke, hvis annen datter Arnthrud var gift med hersen Thore, sønn av Roald jarl. Roskelles Thorsteinssons hustru het Jorunn og skal ha nedstammet i tredje ledd fra finnekongen Mattull. En bror av Berdla-Kåre ved navn Skalsulv slo seg ned på Østlandet i Jokulsdalen. En stor del av de utflyttede landnåmsmenn fra Sogn nedstammet fra hersen Bjørn Buna, som var gift med Velaug, søster av Vemund den gamle. Fra Bjørn Bunas tre sønner - Ketil Flatnev, Hrapp og Herle - nedstammer mektige slekter, og av disse var Ketils den mest kjente. Fra sin boplass i Sogn fór Ketil på tog til Suderøyene, og der ervervet han seg rikdom og knyttet forbindelse med mektige menn. Han datter Aud (Unn) den grundige ble gift med Olav hvite, den første kongen i Dublin. Deres sønn var Thorstein røde. En annen datter av Ketil giftet seg med Helge den magre, som etter et vilt vikingliv bosatte seg på Island og ble stamfar for en mektig slekt.

Thorstein røde var en stor kriger, som herjet på Skottland sammen med den mektige Sigurd Orknøyjarl. De la under seg mer enn halvparten av Skottland, som de delte mellom seg. Thorstein tok

kongsnavn, men ble siden sveket av skottene og drept. Bjørn Bunas ætt slo seg ned over hele Island, så man kan si at store heler øya var bosatt av folk fra Sygnafylke. Men det var særlig på vestkanten, ved Breidafjorden, at hans ætt fantes i flertall, som Bjørn Ketilsson og hans søster Auds vidløftige landnåm. I en viss forstand kan man regne Helge magre i Eyjafjorden, Ketil Flatnevs svigersønn, blant de sognske landnåmsmenn. Av andre landnåmsmenn fra Sogn var Thord Skegge og hans bror Ørlyg, Ketil fra Kyrkjebø og Høyangs-Bjørns sønner. Fra Sogn kom også Sæmund - kalt den sudrøyiske - som bosatte seg ved Skagafjorden, Vegeirs sønn, Vebjørn Sygnaatrauste, som med hele sin familie slo seg ned på nordvestsiden av Island, Gunnulv gamle, som var Vegeirs drapsmann, og som slo seg ned i Olavsdal ved Sigunes på Nordlandet, brødrene Eiliv og Bjørn, Ævar den gamle, kong Harald Gullskjeggs dattersønn og Thorolv Fasthake, en av dem som måtte flykte for Håkon jarl, men som fór til Island etter kong Haralds råd. Som nybygger fra Sogn nevnes Assur hvite, sønn av Thorleif i Sogn, som 17 år gammel hadde begått et drap da han var i brudeferd - trolig hos kongens og Snefrids sønn på Opplandene. De fleste nybyggerne på Island utvandret fra Agder, Sogn og Hordaland, hvor de som tidligere tilhørte Gulatingslagen, dvs. landets vestlige og sydvestlige fylker, nok la grunnlaget for Islands befolkning. Dette bestyrkes av språket på Island, hvor det muntlige ligner mer det sognske og hardangerske, enn noe annen norske dialekt.

Ved Roald Jarls død fikk jarlen Håkon Grjotgardsson hans forlening. I tillegg til sitt omfattende jarledømme la han nå også under seg Sogn, hvor Atle jarl helt siden Halvdan Svartes tid hadde hatt forlening, som av en eller annen grunn Harald Hårfagre hadde fratatt ham og overdratt til Håkon jarl. Det ser ut til at Håkon jarl hadde Sogn i forlening en stund, men Atle bøyde seg ikke frivillig fra sin maktposisjon. Snorre forteller om denne begivenheten: "Da kongen var faret øster, sendte Haakon jarl bud til Atle jarl den smale, at han skulde give op Sogn og være jarl paa Gaular, som han før havde været; Haakon sagde, at kong Harald havde givet ham Sygnafylke. Atle svarede, at han vilde holde fast ved Sygnafylke og ligesaa Gaular, indtil han traf kong Harald. Jarlene trættede om dette, indtil begge samlede hære; de mødtes i Stavnesvaag i Fjalir og havde der en stor strid". Sannsynligvis fant slaget sted sønnenfor Stavens - det ytterste neset på sydsiden av Førdefjorden i Sunnfjord.

I dette slaget i år 900 falt Håkon Jarl; Atle Jarl ble dødelig såret og døde 5 dager etter kampen på Atløy i tidligere Askvold herred nær Stangfjordens munning. I Fagrskinna fortelles det at Håkon Jarl lyktes i å få kong Harald til å overdra Sygnafylke til ham, og det gikk slik til: Kongen hadde for vane - når det ikke var ufred - å være tilstede på de gjestebud som jarlene var ham skyldig og for å motta sine avgifter - veitsler. Kongen hadde for vane å ha 60 hirdmenn med seg, i tillegg til de jarler og fyrstelige personer som forrettet oppvartningen. Men da kongen i noen år hadde så mye å ta seg av andre steder i landet sendte han i stedet sine menn til Atle Jarl. På reisen inviterte kongens menn med seg familie og venner, slik at det ble mer enn hundre gjester i reisefølget, og disse oppførte seg lite sømmelig og laget mye bråk ved for mye drikk. Den gamle Atle fant seg i dette i tre år, men det fjerde året syntes han det ble gikk for vidt og jagde dem fra gården, og ba dem hilsen kongen at han fikk hente sine veitsler selv eller få penger i stedet. Kongen var på det tidspunkt i gjestebud på Lade hos jarlen Håkon Grjotgardsson - da hans menn kom med beskjeden fra Atle. Kongen ble meget vred, hvorpå Håkon benyttet anledningen til å spørre om å få overta forleningen i Sogn, noe kongen sa seg villig i og sendte straks bud til Atle at han skulle fravike seg området. Men Atle godtok ikke beskjeden fra sendemennene og ville selv snakke med kongen. Da utrustet Håkon Grotgardsson en hær av trøndere og håkeyger og fór sydover fro å angripe Atle, og de møttes i Stangfjorden - Stavenesvåg, hvor Atle som før omtalt seiret, men ble dødelig såret og Håkon Jarl falt.

Atles sønn Håstein - hans to eldre sønner var tidligere blitt drept i striden med Ingulv og Leiv, Islands første kolonister - forsøkte å beholde herredømmet i Sogn etter faren, men kong Harald Hårfagres sønn Sigurd, som hadde jarleverdighet, samlet en hær mot ham - og Håstein måtte forlate landet og fór til Island. I 930, da Harald Hårfagre delte riket mellom sine sønner, beholdt han selv midtlandet, dvs. Hordaland og Fjordane, men gav sine sønner Rørek og Gudrød, som var i hirden, store forleninger i Sogn og Hordaland. Eirik Blodøks, som var kongens gjeveste sønn, overdro han senere Hordaland og Firdafylke. Håkon Adalsteinsfostre vendte tilbake til Norge i 935, og kom i land i Fjordane, og etter at han ble tatt til konge over hele landet hadde han den første tiden tilhold i Fjordane, Sogn og

Hordaland, dette til dels for å være forberedt på et angrep fra broren Eirik Blodøks - om han skulle gjøre forsøk på å gjenvinne riket.

Thore herse var av de mektigste menn i Firdafylke, og han var sønn av jarlen Roald Arinbjørnsson, som var Skallagrim's fosterbror og beslektet med Grim herse og Ingjald Tryggve på Agder. Hos Thore ble, som tidligere nevnt, Eirik oppfostret, kong Harald Hårfagre og dronning Ragnhilds sønn, og det oppstod et fortrolig vennskap mellom Eirik og Thores sønn Arinbjørn. Thore hadde den vakre søsteren Thora, med tilnavnet Fladhaand. I et gjestebud ble Bjørn, sønn av den mektige hersen Brynjulv Bjørnsson i Aurland i Sogn, forelsket i Thora, men hennes bror Thore herse satte seg i mot Bjørns spørsmål om å få henne til ekte. Men Bjørn kom imidlertid om høsten 901 til Thore herses gård med skute og bevæpnede menn og tok Thore med seg, noe som neppe var mot hennes vilje, og tok henne til Aurland. Bjørn far Brynjulv var gikk glad over sønnens ferd og sendte bud til Thore for å få til et forlik. For at sønnen ikke skulle komme i alvorlige vanskeligheter ville Brynjulv sende Bjørn på handelsreise til Dublin og gav ham et kjøpmannsskip med varer, noe Bjørn måtte godta. Da skipet var seilklart rodde Bjørn inn til Aurland og tok Thore, hennes klær og kostbarheter med seg. Og i god behold fikk han brakt henne ned i båten, og seilte straks ut gjennom fjorden og Sognesjøen til havs. Imidlertid fikk de storm å måtte søke havn ved Mosøy på østsiden av Shetland. På Mosøy stod den gang en tårnformet bygning, som det visstnok ennå skal være rester av, som de fikk husrom i, mens skipet ble reparert for skadene det hadde fått i stormen. Og straks etter ankomsten ble det holdt bryllup, og de ble på stedet hele vinteren.

Siden Bjørn nå var lyst fredløs i Norge dro han til Island, til Borg i Borgarfjorden, hvor Skallagrim bodde. Til Skallagrim fortalte Bjørn at han hadde med seg sin hustru Thora, Thore herses søster, men han innrømmet at han hadde tatt henne til ekte uten brorens samtykke. Da Skallagrim, som var Thore herses fosterbror, fikk vite dette ble han vred, men Skallagrim's sønn, Thorolv, og noen andre la inn et godt ord for Bjørn, og de ble boende hos Skallagrim vinteren over. Senere sendte Skallagrim folk til Norge for å få til et forlik mellom Thore herse og Bjørn, noe både Thore og faren Brynjulv godtok. Thore herse fikk nå sørget for at Bjørns fredløshet ble trukket tilbake, og etter to års opphold hos Skallagrim reise han med sin hustru tilbake til Norge. Men en datter, Åsgerd, som Thora fikk under oppholdet på Borg på Island, ble værende tilbake hos Skallagrim's hustru Bera, som ikke ville gi slipp på barnet. Skallagrim hadde sønnene Thorolv og Egil (f. ca. 906), den senere så kjente Egil Skallagrimsson.

I 922 reiste Thorolv og Egil til Sogn ned Bjørn og Thoras datter Åsgerd. På den tiden var Brynjulv død og hans sønn Thord hadde fått Aurland og var kongens lendermann, mens Bjørn hadde fått en annen eiendom. De to brødrene brakte Åsgerd til faren Bjørn, og fôr deretter til Thore herse, hvor de ble. Thorolv så et godt gifte i Bjørns datter Åsgerd, som var en av Thore herses fornemste frende. Bryllupet skulle holdes hos Bjørn, og til fastsatt til dro Thorolv, Thore og Arinbjørn, men de fleste av sine folk til Sogn, men Egil var syk og ble hjemme. Men etter en stund begynte Egil å kjede seg, og tok med seg sin godsforvalter Olve og dro for å innkreve Thores landskyld. De fôr avsted med 12 mann, men fikk dårlig vær og måtte en kveld gå inn til Atløy, hvor det nær ved lå en kongsgård, som ble bestyrt av Bård årman, som var av lav ætt, men var en dyktig forretningsmann og meget godt likt av Eirik Blodøks og dronning Gunhild. De var helt våte og Bård fulgte dem til et ildhus, slik at de kunne få tørket sine klær. Han gav dem brød, smør sur melk og havredrikke og sa de ikke hadde øl i huset, og gav dem halm å sove på. Men Bård årman røpet ikke at han samme kveld ventet besøk av kong Eirik og Gunhild, og at det skulle holdes "disablot", og at han hadde forberedt et gilde for dem.

Da kongen og dronningen ankom fikk kongen vite at noen av Thore herses huskarle var der, og gav befaling om at de måtte komme ut. De fant fort ut Bårds usannhet om at det ikke var øl i huset og Olve og hans menn begynte å drikke så de ble helt ør i hodet. Resultatet av det ble et Egil dro opp et sverd han hadde skjult under kappen og stakk det gjennom Bård. I det sammen falt også Olve bevisstløs om og ble liggende ved siden av Bård, mens Egil tok bena fatt og løp så fort han kunne ned til båtene for å slippe unna. Men han klarte ikke å få noen båt og fortsatte videre til et nes og svømte derfra - fremdeles iført sitt sverd - over til en liten øy som het Saudøy.

Det ble lett etter Egil i hele området, og senere reiste 12 mann til Saudøy for å lete der, mens 3 ble tilbake for å passe på båten. Egil kom uventet over disse 3 og felte den ene etter den andre etter en kort kamp, tok båten og rodde om natten og neste dag til han kom til Thore herses gård, som trolig lå i Gaular. Thore herse fikk senere kong Eirik Blodøks til å tilgi Egil, mot at han betalte bøter og ikke oppholdt seg lenge i landet om gangen. Det var Thore herse som betalte bøkene for Egil, og denne fór i viking sammen med sin bror Thorolv, men de vendte om høsten tilbake til Fjordane, hvor Thore sønn, Arinbjørn, bad Egil ble der for vinteren, men uten å spørre sin far Thore herse om tillatelse.

Neste vår ble det holdt et stort blot ved hovet på Gaular, hvor kong Eirik, dronning Gunhild, Thore herse, Thorolv og Arinbjørn var tilstede. I kongeparets følge var hennes brødre Øyvind Skreyja og Alv Askamand, som var unge og raske, store og sterke kjøpmenn. Dronning Gunhild så sin anledning i den store folkemengden og spurte sine brødre om de kunne klare å drepe en av Skallagrimssønner. De svarte at de skulle forsøke, med lyktes ikke. Gunhild sa da til Øyvind at hun ville han skulle prøve å drepe en av Thorolvs menn, eller iallfall skade ham slik at han ikke slapp uskadet derfra. Øyvind fikk i stand en krangel med brødrene Thorvald og Thorfinn, frender og Bjørn Hauld, og Øyvind klarte å treffe Thorvald med et sverd, så han falt død om. Ved drapet på Thorvald hadde Øyvind krenket tempelhellighdommen og måtte derfor med list fjerne seg fra stedet. Kongen tilbød å betale bøter for drapet, men Thorolv og Thorfinn ville ikke ta imot tilbudet, kong Eirik og Gunhild så det nå som en nødvendighet å sende Øyvind ut av landet til Danmark (925).

Den neste våren fikk Thorolv og Egil Skallagrimssønner anledningen til å overfalle Øyvind Skreyja, hvor de tok hans skip, våpen og gods. Senere deltok brødrene i kamp i England, hvor Thorolv falt. Egil reiste da tilbake til Norge, hvor Thore herse nå var død og Arinbjørn var blitt lendermann. Thorolvs enke, Åsgerd, og dennes unge datter Thordis oppholdt seg der. Egil giftet seg med sin brors enke og fór til Island med hustru og sine skatter.

Håkon Adalsteinsfostre, Harald Hårfagres sønn, fikk laget Gaulatingsloven med Torleiv Spakes råd, og han laget Frostatingsloven med Sigurd Jarls og andre vise trønders råd. Den eldre Gulatingsloven gjaldt for alle fylkene fra Rygjjarbit til grensen mellom Sunnmøre og Romsdal. I den form loven kjennes i dag skriver den seg fra slutten av det 12. århundre. Denne loven viser at alle fylker også hadde et felles hovedting, **Gulen**, i den nordligste del av Nordhordland. Men i Egils saga, hvor det fortelles om begivenheter i slutten av det 9. århundre og begynnelsen av det 10., nevnes det på den tiden kun var 3 fylker, Hordafylke, Sogn og Firdafylke, som var felles om Gulating.

Da Gulatingslagen senere gjaldt for alle fylkene i midtlandet, Egda-, Horda-, Sygna- og Firdafylke, altså det riket som Håkon Adalsteinsfostre hadde under sin styrelse, kan nok hans hovedhensikt ha vært å bringe Egda- og Rygjafylke til å slutte seg sammen med de tre opprinnelige gulatingsfylkene til en tingforening, på samme måte som Halvdan Svarte fikk Viken og Opplandenes øvrige deler til å slutte seg til de tre opprinnelige Eidsivatingfylkene. Til Gulating tilhørte også senere Sunnmørafylke og ved landsloven kom også Valdres og Hallingdal med. Men landområdene under Gulatingsloven ser ikke til å ha vært samlet så lenge, for i første del av det 14. århundre ble den sydlige delen utskilt med særskilte tingsteder på Avaldsnes på Karmøy, og i begynnelsen av det 16. århundre deles dette nye lagdømmet igjen i to, hvor Agder fikk sitt særskilte lagting, med flere tingsteder.

Gulatingslangmannsembetet ble igjen slått sammen med Bergen by, en ordning, som tilslutt ble fast og som umiddelbart medførte at også selve lagtingene for landdistriktene og byen ble smeltet sammen. I kong Kristian IV.s norske lov av 1604 er det bare nevnt "Bergens lagting", og Gulatingsloven er forsvunnet. Gulatings årlige samlingssted var bra begynnelsen torsdag etter påske, men fra 1163 var det den 28. juni (Peders Messe-aften). Ifølge landsloven av 1274 ble alle lagting holdt den 27. juni (Botolvsvaka).